

RÉGÉSZETI GEOLÓGIAI, GEOARCHEOLÓGIAI ÉS KÖRNYEZET-TÖRTÉNETI ELEMZÉSEK RÉGÉSZETI LELŐHELYEKEN A FÖLDTUDOMÁNYOK ÉS A RÉGÉSZET KAPCSOLATA

SÜMEGI PÁL^{1,2}; BEDE ÁDÁM^{1,3}; SZILÁGYI GÁBOR⁴

¹Szegedi Tudományegyetem, Földtani és Őslénytani Tanszék

²Magyar Tudományos Akadémia, Régészeti Intézet

³Móra Ferenc Múzeum

⁴Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

E-mail: sumegi@geo.u-szeged.hu

Kivonat

A régészeti tárgyak és régészeti objektumok ásványtani, kőzettani, geológiai és őslénytani elemzése már a XVIII. században elkezdődött. Ezeket a szórványos analíziseket a régészeti objektumok rendszeres geológiai vizsgálata követte a XIX. század közepétől. Ezek a vizsgálatok Rómer Flóris régész javaslatára hazánkban is ebben az időszakban – az 1860-as években – indultak meg. Előbb az obszidián kőszközök vizsgálatával, majd a kurgánok elemzésével indultak a geoarcheológiai kutatások. Napjainkban a régészeti lelőhelyeken végzett vizsgálatok kétféle emberi hatásra kialakított, negatív és pozitív exogeológiai formákhoz kötődnek. A negatív formákat a talajsztintben és fekü közetrétegben alakították ki az egykori emberi közösségek, és a bennük felhalmozódott üledéket, vizsgálati anyagot úgy értelmeztük, mint egy üledékgyűjtő medencében lerakódott vizsgálati objektumot. Ezen adatok nyomán elvégeztük az extralokális realizált erőforráskörzet-elemzést (extralocal realized site-catchment analyses). Ennek nyomán több kultúrának, többek között az urnamezős és a halomsíros kultúrának is sikerült a regionális és a lokális léptékű környezeti hátterét megrajzolni. Az emberi tevékenység nyomán kialakított pozitív geológiai formák közül elsősorban a kurgánok elemzését mutattuk be. A Lyukas-halom (Hajdúnánás–Tiszavasvári), az Ór-halom (Sárrétudvari) és az Ecse-halom (Karcag–Kunmadaras) szelvényeiből kiemelt minták mágneses szuszceptibilitásának elemzésével sikerült a kurgánok két felhalmozási szakaszát és a fekü, valamint a kurgánok felszínét borító talajképződmények fejlődési körülményeinek különbözőségeit elkülöníteni.